

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2021-01-16
Besvaras senast
2021-02-01

Till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:309 Efterkontroll i utlandet av krigsmateriel

Sveriges exportkontroll utgår från ett regelverk där premissen är att export av krigsmateriel inte är tillåten. Utifrån detta generella förbud kan sedan undantag meddelas för krigsmaterielexport. Kontrollen för företag och andra som exporterar krigsmateriel är omfattande i Sverige.

Utgångspunkten vid export av krigsmateriel till utlandet är att materielen inte kommer i orätta händer, vilket självklart skulle kunna leda till mycket allvarliga konsekvenser. Risken vid spridning till oönskade mottagare utgör en risk för Sveriges säkerhet men kan också strida mot målen för svensk utrikespolitik.

Exportkontrollen i Sverige har reglerats sedan första världskriget, och vid ett flertal tillfällen i närtid har utredningar genomförts för att skärpa kontrollen av krigsmateriel. Senast 2015 genomfördes en utredning om skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72). Utredningen omtalas främst i medier med anledning av det så kallade demokratikriteriet som syftade till att i högre grad beakta mottagarstatens demokratiska status när tillstånd för export av krigsmateriel beviljas. Utredningen, som bedrevs under flera år, kunde inte finna något annat land som infört ett demokratikriterium. Däremot konstaterade utredningen att efterkontroll i utlandet av krigsmateriel genomförs av flera andra stater.

I förslagen från utredningen om skärpt exportkontroll av krigsmateriel från 2015 (sidan 413) konstaterades följande: □ ”De senaste åren har det vid ett antal tillfällen uppdagats att krigsmateriel som exporterats från Sverige har hamnat i fel händer. Detta är djupt oroväckande och skapar osäkerhet om den svenska exportkontrollens effektivitet. [...] Efterkontrollen av krigsmateriel som förts ut ur Sverige måste skärpas.”

Utifrån ovanstående föreslog kommittén att Sverige skulle införa ett system med efterkontroll. Inget av riksdagens partier, som samtliga fanns representerade i kommittén, hade några invändningar mot att efterkontroller infördes. Regeringen återkom därefter 2017 i prop. 2017/18:23 och skrev följande angående införande av efterkontroll (sidan 82): ”Regeringens bedömning: Det bör införas ett system för efterkontroll som ger möjlighet att i utlandet följa upp att slutanvändaråtaganden följs. ISP bör ges i uppdrag att analysera och lämna förslag om de närmare förutsättningarna och formerna för en sådan kontroll.”

Inspektionen för strategiska produkter, ISP, kom den 19 oktober 2017 att ges uppdraget ”att analysera frågan om efterkontroller i utlandet av krigsmateriel som utförts med tillstånd enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel samt lämna förslag till utformning av ett system för sådana kontroller.” Den 29 mars 2018 redovisade ISP ett förslag för hur efterkontroller kan införas.

I sitt 67-sidiga svar till Regeringskansliet redovisade ISP hur efterkontroller kan genomföras utifrån flera aspekter. I svaret framgår att införandet av efterkontroller inte kommer att medföra några större kostnader utan att det handlar om en begränsad förstärkning av arbetskraften på ISP med upp till två årsarbetskrafter samt eventuellt någon förstärkning på Regeringskansliet. I svaret från ISP (sidan 8) framkommer följande: ”En lämplig tidpunkt att införa systemet är från och med den 1 januari 2019. Eftersom efterkontrollsystemet endast föreslås gälla sådana leveranser av aktuell materiel som landet i fråga har undertecknat i ett slutanvändarintyg är det inte troligt att något besök på plats i utlandet kommer att äga rum förrän 2020 eller 2021”.

Trots att ISP redovisade sitt svar för mer än två år sedan har regeringen inte infört ett system för efterkontroller. Regeringen har inte följt ISP:s rekommendation om när ett system för efterkontroller ska införas. Detta trots att regeringen gett intrycket av att prioritera kontrollen av krigsmaterielexport i många sammanhang, så även i och med den skrivning i ”sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna” (januariavtalet) som tillkom i januari 2019, där det går att läsa i punkt 70 om regeringens ambition att ytterligare begränsa krigsmaterielexporten.

Med anledning av detta vill jag fråga justitie- och migrationsminister Morgan Johansson:

1. Varför har inte regeringen agerat i enighet med den tidsplan som expertmyndigheten ISP föreslagit?
2. När kommer ett system för efterkontroll i utlandet av krigsmateriel att införas?

.....

Björn Söder (SD)

Överlämnas enligt uppdrag

Johan Welanders